

NY MUSIK

En sockerbit, två gröna lyktor och en Dinostång...

Så började, om jag minns rätt, en sång som Sverker Stenbäcken skrev ungefär samtidigt med de valser som är hans bidrag till bilagda program. (För er som inte känner till det, kan berättas att Sverker är före detta boråspojke. På den tiden utmärkte han sig bland annat i popgruppen Chocka Slakten.) Sången hette, återigen om jag minns rätt, *Påsen som försvann* och var en naiv liten historia om sorgen över en förlorad påse med blandat smågodis.

Under många år har jag i en särskild notlåda lagt mindre musikstycken, ofta mycket små, inte sällan lätt aparta. Sådant där som är älskvärt eller kanske bara förvånansvärt, sådant som inte har någon given plats i mer normala konsertprogram. Kort sagt: blandat smågodis. Små söta, ibland alltför söta bitar, sura bomber, salta saker och en och annan seg råtta.

När jag nu fick för mig att ställa samman ett program med det här blandade smågodiset visade det sig naturligtvis att mycket, som jag tagit för givet skulle komma med, inte alls platsade. Urvalet blev något helt annat än jag föreställt mig. Som ni ser dyker några stycken upp mer än en gång. Men de klingar då alltid annorlunda, med ett undantag: Peter Hansens lilla ”grötfuga” som nog kan behöva tuggas en extra gång...

Slutligen: förfäras ej av denna stora hop – det är verkligen *smågodis*.

Välkomna!

Björn Nilsson

[Det har i sanningens namn senare visat sig att det var Sverkers bror Torkel som totade ihop *Påsen som försvann*. Men ”Sverker skapade viss ornamentering som förgyllde musiken” som han uttrycker det.

NY MUSIK

i samarbete med
Caroli församling

Grandet i ditt öra

– miniatyrer från Bach till Cage

Till ingång:

Peter Hansen:	<i>World News</i> – uruppförande
Christian Wolff:	<i>Keyboard Collection No. 12</i>
Sverker Stenbäcken:	<i>En vals</i>
Hans Otte:	<i>Stundenbuch nr. 8</i>
Claude Loyola Allgén:	<i>O sacrum convivium</i>
Josef Matthias Hauer:	<i>Exempel på den andra kanontekniken</i>
Lars Sandberg:	<i>Fog-Ofog VII</i>
Christian Wolff:	<i>Keyboard Collection No. 13</i> – uruppförande
J.S. Bach:	<i>Kanon zu vier Stimmen</i> BWV 1074:I
Hans Otte:	<i>Stundenbuch nr. 11</i>
Johnny Grandert:	<i>Stupidaggine</i> – uruppförande
Erik Satie:	<i>Douze Petits Chorals nr. 6 och 7</i>
Howard Skempton:	<i>passing fancy</i>
J.S. Bach:	<i>Kanon zu vier Stimmen</i> BWV 1074:II
John Cage:	<i>A Room</i>
Sverker Stenbäcken:	<i>En vals som är två</i>
Lars Sandberg:	<i>Fog-Ofog VII</i>
Peter Hansen:	<i>Porridge Fugue</i> – uruppförande
Zoltán Jeney:	<i>Heraclitus' Watermark</i>
Josef Matthias Hauer:	<i>Exempel på den andra kanontekniken</i>
Peter Hansen:	<i>Porridge Fugue</i>
Hans Otte:	<i>Stundenbuch nr. 13</i>
Claude Loyola Allgén:	<i>Ackord</i>
Claude Loyola Allgén:	<i>Vad ljus över griften</i>
Sverker Stenbäcken:	<i>Inte ens en vals</i>

Till utgång:

Johannes Brahms:	<i>51 övningar för piano nr. 48</i>
-------------------------	-------------------------------------

Björn Nilsson – orgel

med assistans av Cecilia Widman

Lördag den 27 mars 1999 kl. 12.00

Caroli kyrka, Borås

World News är namnet på en samling fristående miniatyrer som **Peter Hansen** (f.1958) komponerade 1991. Samtliga är fiktiva signaturer för mer eller mindre obskyra stationer på radions kortvågsband. Somliga är komponerade för specifika instrument, som i detta fall orgel. Vi får således tänka oss en radiokanal med nyheter om orgelmusik. Inte undra på att det är sändningsuppehåll.

Vi börjar alltså med en paussignal...

Christian Wolffs *Keyboard Collection* är en oavslutad samling om hittills 13 mindre stycken för klaverinstrument. Nr 12 (1997) är snarast en diptyk, ett dubbelporträtt av tonsättaren (f.1934) bredvid vännen och kollegan Morton Feldman (1926–87).

Någon gång mot slutet av 70-talet, gissningsvis 77–78, komponerade **Sverker Stenbäcken** (f.1961) sex i högsta grad älskvärda små valser för piano. Kanske kan man ana en fjärran släktskap med Nino Rota, Fellinis favorit som filmkompositör. Frågan är dock om Stenbäckens hört Rotas musik vid det laget. Hans egen är hur som helst djupt personlig.

Stundenbuch (1991–98) är **Hans Ottens** (f.1928) första mer omfattande pianoverk efter *Das Buch der Klänge*. Boken är uppdelad i fyra häften med tolv stycken i varje, alltså inalles 48, mestadels kortare, kompositioner. Om Ottens tidigare verk för klaver kännetecknats av en huvudsakligen konsonant harmonik, oftast med ackordprogressioner av samma slag som hos Josef Matthias Hauer, alltså så att bara en ton förändras från ackord till ackord, möter här en helt annan uppbyggnad. Det mest påtagliga draget i *Stundenbuch* är att stämmorna är varandras exakta speglingar, som i exempelvis första häftets åttonde stycke, som senare fått överskriften ”in Erinnerung an Conlon Nancarrow” och alltså tillägnas minnet av den i Mexico City bosatte exilamerikanen som tillbringade stora delar av sitt vuxna liv (1912–97) med att komponera för självspelande piano och att för hand stansa in sin musik på pianorullar. Trots styckets långsamma och dova framskridande är det nog främst själva notbilden som föranlett Otte att välja just denna sats för sin dedikation – dess utseende för utan tvekan tankarna till Nancarrows musik.

Bland **Claude Loyola Allgéns** (1920–90) alla verk för tvåstämmig damkör finns det två små miniatyrer, som båda kännetecknas av en brist på det som nästan är mest utmärkande för Allgén, bortsett från kontrapunkten naturligtvis, nämligen tematik. Den lätt dansanta *O sacrum convivium* (1952) är en fri kontrapunkt som först mot slutet antar kanonliknande skepnad.

Hittills har ingen lyckats bringa någon ordning i **Josef Matthias Hauers** (1883–1959) ofantliga produktion av mindre stycken, närmast dagboksblad. Om den trestämmiga sats som här framförs vet man bara att den är ett exempel på vad

han kallar den andra kanontekniken, och med all sannolikhet tillkommen innan Hauer fann sitt mål – das Zwölftonspiel. Så betitlas nämligen alla hans kompositioner från 1940 och framöver.

Lars Sandbergs (f.1955) titel *Fog-Ofog* (1989) är inte bara en ordlek, den rymmer också anspelningar på hur musiken är byggd (samma ord återfinns i exempelvis fuga). Det är ett verk tillkommet under en tid av omprövning och uppbyggt i tolv till största delen fyrstämmiga satser. Här spelas stämman tre och fyra ur sats VII, alltså bara en bråkdel av verket i dess helhet. Vid nästa tillfälle spelas samtliga fyra stämmor.

Wolffs Keyboard Collection nr 13 (1997) är komponerat för piano eller orgel och avslutas liksom nr 12 med ett långsammare tvåstämmigt avsnitt.

J.S. Bachs Kanon zu vier Stimmen BWV 1074 saknar tillkomstår, men så är det också en evighetskanon.

Stundenbuch ger många prov på en åldrande tonsättares avklarnade uttryck och det finns gott om enstämmiga satser, melodier helt enkelt.

Stupidaggine (it. dumhet, fånighet, bagatell, obetydlighet). **Johnny Granderts** (f.1939) lilla stycke (1998) är det enda som skrivits direkt för denna konsert. Och visst är det en bagatell, men särskilt dum är den ju inte. Ombedd att komponera något litet levererade Grandert i själva verket ett flertal stycken, de övriga ratades dock på grund av sin längd. Vi återkommer till dem.

Erik Saties (1866–1925) *Douze Petits Chorals* gavs ut postumt 1968 och uruppfördes året därpå i orgelversion av Gerd Zacher. Det finns inga uppgifter om tillkomstår men gissningsvis rör det sig om frukter av tonsättarens kontrapunktstudier i 40-årsåldern (1905–08). Av dessa tolv små koraler (som i själva verket är 13) är nr 6 och 7 de kortaste, men uppvisar sinsemellan också den största spännvidden i cykeln, både dynamiskt och harmoniskt.

Howard Skempton (f.1947) kan väl vid sidan av György Kurtág sägas vara miniatyrens mästare mer än någon annan i vår tid. Hans musik har dock klingat så flitigt i Caroli kyrka att han här bara dyker upp i förbigående. *passing fancy* (1975) är ett av flera stycken för vänster hand komponerade till Benjamin Britten.

Kanon zu vier Stimmen II är samma som *I* fast uppochnerpå i annan tonart.

John Cages (1912–92) *A Room* (1943) är tredje delen i ett större verk (*She is asleep*) för sopran, preparerat piano och slagverkskvartett. Det är det enda stycke av Cage som är komponerat för piano eller preparerat piano. Här begränsar sig tonsättaren till enbart tonerna d-ess-e-f-g. Tidig minimalism.

Grötfuga är ett ord som dyker upp så ofta i **Peter Hansens** vokabulär att man frestas ta det för ett vedertaget begrepp, så är dock inte fallet. Men visst kan man föreställa sig hur en grötfuga låter. Den mycket korta *Porridge Fugue* (1991) uppfyller dock knappast de förväntningar titeln inger.

Herakleitos konstaterade att man inte kan stiga ned i samma flod två gånger. **Zoltán Jeney** (f.1943) menar däremot att man gott kan använda samma idé om och om igen. 1980 komponerade han ett litet enstämigt stycke som dels refererar till en dikt av Dezső Tandori, dels till den bysantiska musiken: *Heraclitus in H.* Melodin, som har minnets möjligheter som ämne, har sedan dykt upp i ytterligare tre verk. I det andra av dessa – *Heraclitus' Watermark* (1985) – hör vi inte bara den ursprungliga melodin utan också fragment av melodin i slow motion, vilka alltså utgör ”vattenmärket” – samma musik men inte i blank spegelbild utan som långsamma ringar på vattnet.

Stundenbuch nr. 13 är återigen en enstämig melodi, nu med tillägget ”kan upprepas ett flertal gånger”.

Ett allestädes närvarande tema i en kontrapunktisk sats som inte tycks ta några vertikala hänsyn. Ungefär så skulle man kunna karakterisera **Claude Loyola Allgéns** musik. Resultatet är den minst klavbundna harmonik som tänkas kan, en harmonik som ställer konsonans och dissonans till synes oförmedlade bredvid varandra – för övrigt inte utan likhet med vad som möter oss hos Christian Wolff. Den här framförda ackordföljden är enbart en harmonisk idé som tonsättaren skrivit ner i en av sina skissböcker, det rör sig alltså inte om någon regelrätt komposition. Enbart kvartackord – med ett enda men signifikativt undantag – rör sig i konstant motrörelse.

I samlingen *Koraler* – 22 koralsättningar, mestadels från 40-talet, som för övrigt innehåller ofattbart djärva hamoniseringar för sin tid – återfinns en enda tvåstämmig sats. Det är den svenska psalmbokens mest triumfatoriska påskpsalm, *Vad ljus över griften*, som fått en minst sagt fri andrastämma (1950). Det är visserligen en vecka kvar till påsk, men Allgén var å andra sidan också tidigt ute med sin beledsagning.

...och vi slutar med en fingerövning:

Om **Johannes Brahms** (1833–97) kan man tycka mycket. Exempelvis att hans *51 övningar för piano* kanske är det fräschaste och mest framsynta han skrivit. Här finns, liksom i exempelvis Ernö Dohnanyis teknikövningar, ett lätt mekaniskt drag och ett radande av sekvenser som kan föra tankarna till det bästa inom minimalismen.